

Rundskriv til forskrift om tilskudd ved frakt av rein i forbindelse med slakting

[Forskrift om tilskudd ved frakt av rein i forbindelse med slakting](#) ble fastsatt av Landbruks- og matdepartementet den 17. juni 2009 og sist endret ved forskrift av 20. juni 2019 nr. 850.

Forskriften er hjemlet i Stortingets årlige budsjettvedtak om reindrifftsavtalen, som er en næringsavtale mellom staten og Norske Reindriftssamers Landsforbund. Budsjettvedtaket er hjemlet i Grunnloven § 75. Hjemmelsgrunnlaget har betydning for hvilke reaksjoner som kan vedtas etter forskriften. Forskriften har for eksempel ingen tvangshjemler.

Dette rundskrivet gir veiledning til reglene i forskriften. I tillegg til rundskrivet kan de styrende dokumentene ([Landbruks- og matdepartementets tildelingsbrev](#), [Meld. St. 32 \(2015-16\)](#), [Granavolden-plattformen](#), [Reglement for økonomistyring i staten](#), [Reindrifftsavtalen 2019/2020](#) og [Prop. 117 S \(2018-2019\)](#)) være momenter ved tolkning av forskriftens bestemmelser.

Forskrift, rundskriv og søknadsskjema er tilgjengelig på hjemmesiden til Landbruksdirektoratet – www.landbruksdirektoratet.no.

Innhold

RUNDSKRIV TIL FORSKRIFT OM TILSKUDD VED FRAKT AV REIN I FORBINDELSE MED SLAKTING	1
1. BEGREPSAVKLARINGER OG SAKSBEHANDLING.....	4
1.1 BEGREPSAVKLARINGER OG PRESISERINGER	4
1.2 DET GEOGRAFISKE VIRKEOMRÅDET FOR FORSKRIFTEN.....	4
1.3 HVEM KAN SØKE OM TILSKUDD?.....	5
1.4 HVEM KAN KLAGE?.....	5
2. TIL § 1 – FORMÅL	5
3. TIL § 2 - VILKÅR.....	5
3.1 FØRSTE LEDD	5
3.2 ANDRE LEDD	5
3.2.1 <i>Vilkår 1 (bokstav a)</i>	5
3.2.2 <i>Vilkår 2 (bokstav b)</i>	6
3.2.3 <i>Vilkår 3 (bokstav c)</i>	6
3.2.4 <i>Om unntak fra rapportering av fødselsnummer</i>	6
3.2.5 <i>Om dispensasjon fra fristen til rapportering</i>	6
3.2.6 <i>Vilkår 4 (bokstav d)</i>	6
3.2.7 <i>Vilkår 5 (bokstav e)</i>	7
4. TIL § 3 – BREGNING AV TILSKUDD.....	7
4.1 FØRSTE OG ANDRE LEDD	7
4.2 TREDJE LEDD.....	7
5. TIL § 4 – KRAV TIL SØKNAD	8
5.1 FØRSTE LEDD	8
5.1.1 <i>Generelt om adgang til dispensasjon</i>	8
5.1.2 <i>Om adgang til dispensasjon i unntakssituasjoner</i>	8
5.1.3 <i>Om saksbehandling i tilfeller der utførende slakteri får utsatt rapporteringsfrist</i>	9
5.2 ANDRE LEDD	9
6. TIL § 5 – SAKSBEHANDLING	9
7. TIL § 6 – OPPLYSNINGSPLIKT OG KONTROLL	10
7.1 FØRSTE LEDD	10
7.2 ANDRE LEDD	10
7.3 TREDJE LEDD.....	11
8. TIL § 7 – RETTING AV FEILUTBETALINGER.....	11
8.1 HVLKE SITUASJONER OMFATTES AV BESTEMMELSEN?	11
8.2 SAKSBEHANDLING I SAKER MED TILBAKEBETALING AV TILSKUDD	12
9. TIL § 8 – AVKORTING MV.	13
9.1 FØRSTE LEDD	13

9.1.1 Om skyldvurdering.....	13
9.1.2 Om simpel uaktsomhet	14
9.1.3 Når skal bestemmelsen i § 8 første ledd brukes?.....	14
9.1.4 Krav til årsakssammenheng	14
9.2 ANDRE LEDD.....	14
9.2.1 Virksomhet i strid med lover og regler for reindriftsnæringen.....	15
9.2.2 Vedtak om at lov eller forskrift er overtrådt	15
Til vurdering av skyldkrav og adgang til å avkorte deler eller hele beløpet/tilbakehold av tilskuddet, vises til vurdering under § 8 første ledd.....	15
9.2.3 Andre ledd første punktum	15
9.2.4 Andre ledd andre punktum	15
10. TIL § 9 – INNKREVING AV TILBAKEBETALINGS- ELLER AVKORTINGSBELØP	16
10.1 FØRSTE LEDD	16
10.1.1 Forutsetninger for innkreving	16
10.1.2 Om motregning.....	16
10.2 ANDRE LEDD.....	17
10.2.1 Om aktsomhetskravet	17
10.2.2 Om grov uaktsomhet og forsett.....	17
11. TIL § 10 - KLAGEADGANG	17
12. SANKSJONSMULIGHETER	18

1. Begrepsavklaringer og saksbehandling

1.1 Begrepsavklaringer og presiseringer

Med «*[d]en som bærer kostnadene for frakt*» menes i forskriften den som har hatt utgifter til frakt av rein i forbindelse med slakting i form av betaling til fraktselskap/transportør, utgifter til drivstoff og vedlikehold ved egentransport mv. Hva som skal til for at man regnes for å bære kostnader for frakt, vil bli omtalt under punkt 3.

Ved transport utført av ekstern transportør, kan betaling av utgiftene dokumenteres ved at søker legger ved bilag fra transportselskapet/transportør eller kontoutskrift der betalingene fremkommer.

Ved egentransport er det tilstrekkelig å krysse av på søknadsskjemaet for dette, uten å sende inn annen dokumentasjon. Med egentransport menes tilfeller der søker har egne lastebiler/tilhengere som de bruker for å frakte rein fra samlingsgjerdet til slakteri eller fra slakteri til foredlingsbedrift.

Med «*Reindriftsmyndighetene*» menes i forskriften de organer som er gitt myndighet til å behandle saker etter denne forskrift. Dette er Landbruksdirektoratet som førsteinstans, jf. § 4, og Landbruks- og matdepartementet (LMD) som klageinstans og siste instans, jf. fvl. § 28.

Med «*Den som slakter rein*» menes i forskriften et godkjent slakteri.

Med «*Godkjent slakteri*» menes i forskriften et slakteri godkjent av Mattilsynet med godkjent klassifisør, som er kurset av Animalia. Klassifisøren foretar klassifisering av rein som slaktes ved optisk lengdemåling, jf. krav i forskrift om rapportering av slaktet rein og lagerbeholdning (rapporteringsforskriften) §§ 4 og 5.

Med «*nærmeste slakteri*» forstås det godkjente slakteriet som er geografisk nærmest samlingsgjerdet der reinen blir hentet. Reglene i dyrevelferdsloven kan imidlertid medføre at kravet om frakt til «*nærmeste slakteri*» må fravikes i enkelte tilfeller. Dyrevelferdsloven oppstiller krav til behandling av dyr, blant annet om at de ikke skal påføres «*unødige påkjenninger og belastninger*», jf. lovens § 3.

1.2 Det geografiske virkeområdet for forskriften

Virkeområdet for forskriften er Norge. Det ytes ikke tilskudd til frakt av levende rein og skrott som er slaktet i utlandet, f. eks. Finland og Sverige. Grunnen til dette er at reindriftsmyndighetene ikke har hjemmel til å få utlevert opplysninger for etterfølgende kontroll av utenlandske slakterier, noe som følger forutsetningsvis av § 15 andre ledd i Reglement for økonomistyring i staten.

1.3 Hvem kan søke om tilskudd?

I henhold til forskriftens § 2 kan tilskudd ytes til «den som har båret utgiftene ved fraktoppdraget». Det er et krav om at transportør og kjøretøy har de nødvendige godkjenninger som gjelder for frakt av levende rein, jf. forskrift om transport av levende dyr. Dette betyr blant annet at kjøretøyet som brukes til frakt av rein i mer enn 8 timer må ha godkjenning for frakt av levende rein fra Mattilsynet. For frakt av rein under 8 timer er det ikke nødvendig med slik godkjenning.

1.4 Hvem kan klage?

Retten til å klage har den fysiske eller juridiske personen som har båret kostnadene ved fraktoppdraget, og har fått vedtak om frakttilskudd. Dette kan være for eksempel godkjent slakteri, oppkjøper, videreforedlingsbedrift mv.

Behandlingen av tilskuddssøknader skjer etter reglene i forvaltningsloven, med mindre noe annet er bestemt.

2. Til § 1 – Formål

Forskriften har et tredelt formål som ønskes oppnådd ved frakttilskuddet.

Ved tvil om tolkning av forskriftens øvrige bestemmelser kan formålsbestemmelsen trekkes inn som vurderingsmoment.

3. Til § 2 - Vilkår

3.1 Første ledd

I første ledd angis periode som det kan innvilges tilskudd for. Fra og med reindriftsåret 2019/2020 har perioden for å få innvilget tilskudd til levende rein blitt endret fra 15. august-31. oktober til 15. august-31. desember, jf. punkt 2.1.14 i sluttprotokollen fra avtaleforhandlingene.

3.2 Andre ledd

Forskriftens § 2 andre ledd oppstiller fem vilkår (a til e) som alle må være oppfylt for at det skal innvilges tilskudd for frakt av reinslakt. Det generelle vilkåret for å kunne innvilge tilskudd, er at søker er «den som bærer kostnadene for frakt» av:

- ✓ levende rein mellom 15. august og 31. desember
- ✓ slakteskrotter mellom 15. august og 31. mars.

I perioden 1. januar til 31. mars **gis det ikke tilskudd for frakt av levende rein**, jf formålet i § 1 om å bidra til mer slakt før innflytting til høst- og vinterbeiter.

3.2.1 Vilkår 1 (bokstav a)

Bestemmelsen regulerer minsteavstanden som reinen skal være fraktet over. Avstanden dokumenteres ved fraktbrev, der det skal oppgis hvor mange kilometer reinen er fraktet.

3.2.2 Vilkår 2 (bokstav b)

Liste over slakterier som er godkjent av Mattilsynet finnes på Mattilsynets nettsider. Godkjente slakterier, er merket med koden «SH» (Slaughter House). Oversikt over slakteriene finnes på følgende nettside:

http://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/godkjente_produkter_og_virksomheter/food_naringsmidler/section_3_meat_of_farmed_gamepdf.9272/binary/Section%203%20Meat%20of%20farmed%20game.pdf

Listen er imidlertid ikke fullstendig. Ved tvil må saksbehandler kontakte Mattilsynet for avklaring. Listen kan endres årlig.

3.2.3 Vilkår 3 (bokstav c)

For å oppnå tilskudd, må utførende slakteri (jf. definisjonen av «den som slakter rein» i punkt 1.1) ha rapportert slakt innen fristen i rapporteringsforskriftens § 4, dvs innen utgangen av måneden etter slakting. Slakterapporten må dessuten inneholde opplysninger som er opplistet i rapporteringsforskriften § 5 bokstav a-p. LMD har den 28. august 2017 presisert at manglende eller feil rapportering fra slakteriets side stenger for at den som har betalt for frakt av de slaktede reinene, kan få innvilget frakttilskudd.

3.2.4 Om unntak fra rapportering av fødselsnummer

Ved slakt av umerket og ufordelt rein gjelder ikke kravet om rapportering av reinerens fødselsnummer, jf. rapporteringsforskriften § 5 andre ledd bokstav a). Unntaket følger av bestemmelsens tredje ledd. For mer informasjon se kommentarer om bestemmelsen i rundskriv til rapporteringsforskriften.

3.2.5 Om dispensasjon fra fristen til rapportering

I rapporteringsforskriftens § 4 tredje ledd er det lagt inn adgang for Landbruksdirektoratet til å innvilge dispensasjon fra fristen til å levere slakterapport i perioden september-januar, dvs. høstslaktesesongen. Dispensasjonsadgangen vil også ha betydning for behandling av søknader om frakttilskudd.

Hvis utførende slakteri har fått dispensasjon fra tidsfristen i rapporteringsforskriften for den perioden som frakttilskuddet søkes for, må søker krysse av for dette i søknadsskjemaet. Hvis dette er gjort, vil søker få frakttilskudd, selv om slakteriet har oversittet fristen i rapporteringsforskriften § 4 første ledd. Forutsetningen er at slakteriet har rapportert innen fristen i dispensasjonsvedtaket.

Selv om det er gitt dispensasjon til utførende slakteri til å levere slakterapporten etter den ordinære fristen i rapporteringsforskriften § 4, må søknad om frakttilskudd likevel leveres innenfor fristen i fraktforskriften § 4, da fraktforskriften ikke har dispensasjonshjemmel.

3.2.6 Vilkår 4 (bokstav d)

Frakt av levende rein skal utføres til «*nærmeste slakteri*». Dette vilkåret erstatter tidligere bestemmelse om at slakting og/eller frakt skal skje på en «*rasjonell måte*».

Enkelte tilfeller er det ikke forsvarlig å frakte reinen til nærmeste slakteri hvis det vil medføre lang ventetid for reinen i gjerde/transport på grunn av slakteriets manglende kapasitet. Å la rein stå i slaktegjerdet i mange dager kan ikke sies å være i tråd med dyrevelferdsloven § 3. I henhold til alminnelig rettskildelære går lov foran forskrift ved motstrid. Derfor må vilkåret om å frakte til nærmeste slakteri også tolkes i lys av dyrevelferdsloven § 3.

Begrepet «*nærmeste slakteri*» i § 2 annet ledd bokstav d må derfor bety «*nærmeste ledige slakteri*». Som regel vil dette sammenfalle med det slakteriet som er nærmest slaktegjerdet. I andre tilfeller må det dokumenteres at frakt til nærmeste slakteri ikke er forsvarlig. Slik dokumentasjon kan f. eks. være erklæring fra nærmeste slakteri om at det ikke hadde slaktekapasitet på transporttidspunktet. Dokumentasjon må vedlegges søknad om frakttilskudd.

Rene forretningsmessige avtaler, for eksempel at reieneier får bedre pris for kjøttet, vil ikke være grunnlag for å fravike det obligatoriske kravet om å frakte reinen til nærmeste slakteri.

3.2.7 Vilkår 5 (bokstav e)

Det er et krav om at transportør og lastebil/tilhenger som brukes til transport av levende rein har alle nødvendige godkjenninger og tilfredsstillende krav i forskrift om næringsmessig transport av dyr. De nødvendige godkjenningene kan være godkjenning av transporthenger fra Mattilsynet for frakt av levende rein mv.

Landbruksdirektoratet krever ikke at den som søker om frakttilskudd legger slike godkjenninger ved søknaden. I søknad om frakttilskudd må søker kun krysse av for at de nødvendige godkjenninger foreligger. Landbruksdirektoratet kan imidlertid i kontrolløyemed kreve dokumentasjon på vilkåret i § 2 andre ledd bokstav e er oppfylt for de transportørene og kjøretøyene som er brukt av søker.

4. Til § 3 – Beregning av tilskudd

4.1 Første og andre ledd

I første ledd er det fastsatt følgende satser for tilskudd:

- ✓ 40 kroner per dyr for frakt av levende rein og skrotter mellom 15. august og 31. desember og
- ✓ 30 kroner per dyr for frakt av slakteskrotter mellom 1. januar og 31. mars.

Tidligere ble tilskudd på 40 kroner per dyr innvilget i perioden 15. august-31. oktober. Fra og med 1. juli 2019 ble perioden utvidet til 31. desember, jf. punkt 2.1.14 i sluttprotokollen fra avtaleforhandlingene.

4.2 Tredje ledd

Det innvilges kun ett tilskudd per rein. Dette betyr at søker ikke kan få tilskudd for frakt av ett og samme dyr, først levende fra samlingsgjerdet til slakteri, og videre som skrott fra slakteri til videreforedlingsanlegg. Det er heller ikke adgang til å få innvilget tilskudd hvis søker tidligere har mottatt tilskudd for frakt av det samme dyret.

I tilfeller der to aktører søker om frakttilskudd for ett og samme dyr, først levende og så som skrott, bør saksbehandler ringe til de to søkerne og innhente opplysninger om hvem av

dem som skal søke om tilskuddet. I de fleste tilfeller med leieslakt, har foredlingsbedriften og slakteriet inngått avtale om hvilke dyr hver av aktørene skal søke tilskudd for.

Vilkåret er vanskelig å kontrollere, da reinene som er oppgitt i søknad om frakttilskudd ikke er identifisert på avregningsnummer/førselsnummer til reiner. Antall dyr som det søkes tilskudd for må kryssjekkes med slakterrapporten. Hvis antall dyr det søkes frakttilskudd for overstiger antall dyr i slakterrapporten, skal det ikke gis tilskudd for de overskytende dyrene.

5. Til § 4 – Krav til søknad

5.1 Første ledd

Fra og med reindriftsåret 2019/2020 har rapporteringsfristen i forskrift om rapportering av slaktet rein og lagerbeholdning § 4 blitt endret. Det er praktisk å ha lik søknadsfrist for frakt- og slaktetilskudd slik at de kan sendes inn til oss sammen med rapporten. Søknadsfristen har derfor blitt endret i samsvar med fristen i forskrift om rapportering av slaktet rein og lagerbeholdning § 4.

Søknadsskjemaet finnes på Landbruksdirektoratets hjemmeside [her](#).

5.1.1 Generelt om adgang til dispensasjon

Det finnes ingen adgang til å dispensere fra søknadsfristen i forskriften. Landbruks- og matdepartementet behandlet den 17. november 2016 en klage fra foredlingsbedrift på ikke innvilget søknad om frakttilskudd. I vedtaket uttalte departementet at søknadsfristen i § 4 første ledd er absolutt.

Det er en fullstendig søknad med all nødvendig dokumentasjon som skal være levert innen fristen. Søknaden må tilfredsstillende alle vilkår i denne forskriften og rapporteringsforskriften §§ 4 og 5, og all dokumentasjon skal være vedlagt.

Det betyr at hvis slakteriet ikke har rapportert innen fristen i rapporteringsforskriften § 4, så vil ikke søknad om tilskudd til frakt bli ansett som fullstendig. Fra og med 15. april 2016 innførte Landbruksdirektoratet en ny forvaltningspraksis, der ufullstendige søknader sendt innen fristen og søknader sendt etter fristen, ikke vil bli realitetsbehandlet.

Hvis søknaden er sendt noen dager før fristen og er mangelfull, skal Landbruksdirektoratet snarest gjøre søker oppmerksom på dette ved å anmode om endringer i søknaden. Hvis søker retter søknadsskjema innen fristen i § 4, kan søknaden realitetsbehandles. Hvis slike opplysninger/dokumentasjon kommer etter fristen, skal søknaden avvises. Vedtaket om avvisning er et enkeltvedtak som kan påklages etter forvaltningslovens regler.

5.1.2 Om adgang til dispensasjon i unntakssituasjoner

Eventuell fravikelse av forskriftens krav må hjemles i den alminnelige lære om force majeure, som omfatter unntakssituasjoner. Med force majeure forstås en ekstraordinær hendelse eller omstendighet utenfor partens kontroll, som hindrer parten i å oppfylle vilkårene som stilles for å være berettiget tilskuddet. Eksempler på force majeure er brann, flom og svært omfattende dataproblemer som ikke lar seg løse samme dag eller i løpet av noen få dager.

Dersom fravikelse av forskriftens bestemmelser skal vurderes, må saksbehandler ta kontakt med jurist.

5.1.3 Om saksbehandling i tilfeller der utførende slakteri får utsatt rapporteringsfrist

En spesiell situasjon oppstår der slakteriet som har utført slakteoppdraget, har fått dispensasjon fra frist til rapportering etter rapporteringsforskriften § 4 tredje ledd. I slike tilfeller skal søknad om frakttilskudd fortsatt leveres innen fristen, og det skal krysses av i søknadsskjemaet at slakteriet har fått dispensasjon. Det skal angis dato for dispensasjonen i forskriften. Eventuelt frakttilskudd vil i slike tilfeller bli innvilget etter at slakteriet har levert slakterapport innen fristen i dispensasjonsvedtaket.

5.2 Andre ledd

I andre ledd gis Landbruksdirektoratet adgang til å kreve den dokumentasjon som blir ansett for å være nødvendig av hensyn til forvaltning og kontroll.

Hva som kreves av dokumentasjon, er oppgitt i søknadsskjemaet for frakttilskudd. Søker skal blant annet vedlegge dokumentasjon på at han har båret utgifter ved fraktoppdraget, fraktbrev mv.

Ved egentransport (der søker har egne lastebiler/tilhengere som brukes til frakt av rein) er det fortsatt nødvendig med fraktbrev for å sjekke avstand, antall rein og om reinen er fraktet levende eller som skrott. Vi forespør imidlertid ikke om kvitteringer for drivstoff eller lignende. Det holder at søker i søknadsskjemaet krysser av for «*egentransport*».

Fraktbrev og kvitteringer er ikke en del av søknaden, men dokumentasjon som Landbruksdirektoratet kan forespørre i kontrolløyemed, jf. fraktforskriften § 4 annet ledd. I tilfeller dokumentasjon ikke er sendt innen fristen sammen med søknaden, skal saksbehandler sende ut purring til søker med frist på 2 uker fra purringen kommer frem til mottaker. Søknaden må avvises hvis dokumentasjon ikke er sendt inn innen den nye fristen.

6. Til § 5 – Saksbehandling

Landbruksdirektoratet avdeling reindrift (ARD) behandler og avgjør søknader om frakttilskudd. Saksbehandleren skal sende kopi av positive vedtak til økonomikoordinator i ARD, slik at tilskuddet kan utbetales til søker. Det er ikke nødvendig å sende kopi av avslag.

For å kunne foreta en riktig utbetaling av tilskuddet, må økonomikoordinator i ARD ha følgende opplysninger:

- ✓ søkers organisasjonsnummer
- ✓ kontonummer som tilskuddet skal utbetales til
- ✓ tilskuddsberegning fordelt på tidsrom og status på dyrene – angivelse på antall levende rein fraktet mellom 15. august og 31. desember, antall reinskrotter fraktet mellom 15. august og 31. desember og antall reinskrotter fraktet mellom 1. januar og 31. mars, med delbeløp for disse tre typene frakt og totalbeløp for tilskuddet i sin helhet.

Antall rein som det er søkt tilskudd for sjekkes opp mot slakterapporten for den omsøkte periode. I tilfelle slakterapporten viser færre rein enn det er søkt tilskudd for, går slakterapporten foran. I tilfelle slakterapporten viser flere rein enn det er søkt tilskudd for,

skal det omsøkte antallet legges til grunn. Det kan også forekomme tilfeller der reinen var fraktet i en annen måned enn da slakteoppdraget var utført. Det skaper ingen utfordringer der reinen er fraktet som skrott i måneden etter at slakteoppdraget er utført. Hvis reinen er fraktet levende til slakteri i måneden før slaktingen, må saksbehandlingen av denne delen av søknaden avventes til slakterapporten for den aktuelle måneden er levert innen fristen i rapporteringsforskriften § 4.

Det forekommer ofte at Landbruksdirektoratet mottar søknad om frakttilskudd og tilskudd til kjønns- og aldersfastsetting samlet fra søker. I slike tilfeller kan vedtak om begge tilskudd gjøres i samme vedtaksbrev. Søknad om tilskudd til kjønns- og aldersfastsetting behandles i henhold til forskrift om rapportering av slaktet rein og lagerbeholdning, med tilhørende rundskriv.

7. Til § 6 – Opplysningsplikt og kontroll

7.1 Første ledd

I opplysningskravet ligger at Landbruksdirektoratet kun kan kreve opplysninger som er relevante for saksbehandlingen, for å kunne oppfylle reindriftsavtalen iht. målsettingene der eller for å kunne foreta forsvarlig saksbehandling av den enkelte sak.

Typisk vil dette være opplysninger og dokumentasjon som fremgår av § 2 og § 4 andre ledd. Det er opp til Landbruksdirektoratet å bestemme hvilken dokumentasjon søker må fremlegge for å få sin søknad realitetsbehandlet, så lenge den er relevant for saksbehandlingen.

Det er ikke hjemmel i forskriften til å fremtvinge oppfyllelse av opplysningsplikten. Hvis hjemmel til å kreve opplysninger brukes, må det vurderes hvorvidt forholdet omfattes av fvl. § 14. Etter sistnevnte bestemmelse har forvaltningsorganet plikt til å oppgi hjemmel for pålegget om å gi opplysninger, og parten får adgang til å klage over pålegget hvis parten mener at det ikke finnes en plikt eller lovlig adgang til å gi opplysningene. Parten må gjøres kjent med klageadgangen i forbindelse med pålegget. Klage over slik pålegg kan også være muntlig, så lenge den fremsettes innen tre dager fra pålegget er mottatt.

Hvis tilskuddet er innvilget, men ikke utbetalt, kan Landbruksdirektoratet holde tilskuddet tilbake etter forskriftens § 8 dersom opplysninger ikke gis. Hvis tilskuddet allerede er utbetalt, må Landbruksdirektoratet vurdere hvorvidt det skal kreves tilbakebetalt hvis dokumentasjon/opplysninger ikke fremlegges innen en gitt frist, jf. forskriftens § 9.

7.2 Andre ledd

Her gis reindriftsmyndighetene adgang til «*all bokføring, korrespondanse og optegnelser som vedkommer tilskuddet*» i tilsynsøyemed. Ordet «*vedkommer*» peker på at det må foreligge en saklig sammenheng og relevans mellom dokumentasjon og tilskuddet som utbetales. Innsynsretten til reindriftsmyndighetene er dermed begrenset til den relevante dokumentasjonen.

Når det gjelder revisorbekreftelse er dette tatt med som en «*kan*»-bestemmelse, da det etter departementets vurdering ikke er behov for et generelt krav om slik kontroll. Dersom opplysninger kreves lagt frem, må det vurderes om fvl. § 14 kommer til anvendelse.

For bokettersyn som ikke gjennomføres på et offentlig kontor, må det vurderes om fvl. § 15 kommer til anvendelse. Denne bestemmelsen regulerer tilfeller der forvaltningsorganets granskning blir utført utenom offentlig kontor eller annet bestemt tjenestested.

Kontroll av tilskuddsmottakere etter denne forskriften er svært viktig da forskriften er hjemlet i Stortingets budsjettvedtak og derfor ikke inneholder tvangshjemler eller sanksjonsbestemmelser. Kontroller skal foretas på bakgrunn av risikovurdering av den enkelte tilskuddsmottakeren, eller som stikkprøvekontroll.

Vurderingen av hvorvidt bestemmelsen kan benyttes, skal gjøres i samråd med Landbruksdirektoratets jurister.

7.3 Tredje ledd

Reindriftsmyndighetene kan også foreta «*stedlig kontroll*» hos tilskuddsmottakeren. Dette er en «*kan*»-bestemmelse, slik at det må foretas en individuell vurdering hvorvidt stedlig kontroll er nødvendig i den enkelte sak. Dette er mer inngripende tiltak enn krav om innsending av opplysninger, slik at stedlig kontroll bør være forbeholdt saker der det er god grunn til å tro at opplysninger som er gitt ikke er riktige.

Avtalepartene har understreket på forskriftsmøtet av 13.06.2012, der en identisk bestemmelse ble tatt inn i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag, at skriftlig saksgang skal benyttes i normale situasjoner.

Hvis bestemmelsen om stedlig kontroll vurderes brukt, skal det skje i samråd med forvaltningsorganets jurister. Hvis det under stedlig kontroll kreves å få fremlagt opplysninger eller dokumenter, bør det vurderes hvorvidt forholdet kommer under fvl. § 14.

Hvis det foretas bokettersyn som ikke gjennomføres på et offentlig kontor eller «*annet bestemt tjenestested*», omfattes forholdet av fvl. § 15, som regulerer slik granskning. Blant annet skal den som leder kontrollen, opplyse om formålet med kontrollen og oppgi hjemmelen for den.

Den som blir kontrollert har rett til å ha et vitne tilstede, noe han skal gjøres oppmerksom på, med mindre det er «*åpenbart hensiktsløst*», jf fvl. § 15 andre ledd. Beslutning om å fremme kontrolltiltaket etter bestemmelsen om stedlig kontroll kan påklages straks, skriftlig eller muntlig, når vedkommende er tilstede og senest innen 3 dager. Den som blir kontrollert må opplyses om denne klageadgangen.

8. Til § 7 – Retting av feilutbetalinger

8.1 Hvilke situasjoner omfattes av bestemmelsen?

Bestemmelsen gjelder både for mye og for lite utbetalt tilskudd. Ved for mye utbetalt tilskudd gjelder bestemmelsen både der søker kan lastes for å ha bidratt til feilutbetalingen, og der søker ikke kan lastes for dette, for eksempel der det har skjedd feil hos forvaltningen, det er blitt skrevet et ekstra tall i søknaden ved feil og lignende. Bestemmelsen må ikke forveksles med hjemmel til avkorting i § 8.

Landbruks- og matdepartementet uttalte følgende til en identisk bestemmelse i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag:

«Av bestemmelsen fremgår det at Reindriftsforvaltningen (nå Landbruksdirektoratet – min merknad) kan rette feil i utbetalt tilskudd, enten ved etterbetaling eller ved krav om tilbakebetaling fra tilskuddsmottakeren (siidaandelen/tamreinlaget). Dette forutsetter omgjøring av det opprinnelige forvaltningsvedtaket, jf. forvaltningsloven § 35.

Etterbetaling er først og fremst aktuelt i de tilfeller hvor det har blitt utbetalt for lite tilskudd og årsaken til feilutbetalingen skyldes forhold hos Reindriftsforvaltningen. Dersom årsaken til feilutbetalingen skyldes forhold hos tilskuddsmottaker, for eksempel ved feilopplysninger, er det ikke gitt at en etterutbetaling skal finne sted. Dersom Reindriftsforvaltningen har utbetalt korrekt tilskuddsbeløp i henhold til søknad, vil tilskuddsmottaker (siidaandelen/tamreinlaget) som hovedregel ikke ha krav på etterutbetaling. Dette til tross for at mottaker ville ha mottatt et høyere tilskuddsbeløp dersom riktige opplysninger hadde vært gitt.

Krav om tilbakebetaling av tilskudd er aktuelt i situasjoner hvor tilskuddsmottaker (siidaandel/tamreinlaget) har fått utbetalt for mye tilskudd. Dette gjelder uavhengig av om feilen skyldes forhold hos Reindriftsforvaltningen eller tilskuddsmottaker, og om tilskuddsmottaker har innrettet seg i god tro. I slike situasjoner har tilskuddsmottaker fått midler han ikke hadde krav på, og hensynet til et korrekt oppgjør og en sikker forvaltning av offentlige midler må dermed som det klare utgangspunktet, veie tyngre enn hensynet til at mottakeren kan ha innrettet seg etter utbetalingen».

8.2 Saksbehandling i saker med tilbakebetaling av tilskudd

I situasjoner der det er blitt utbetalt for mye tilskudd i henhold til Landbruksdirektoratets vedtak, skal vedtaket om tilskudd omgjøres etter fvl. § 35, hvis vilkårene for omgjøring foreligger.

Omgjøring av vedtak om tilskudd som utløser krav om tilbakebetaling regnes som omgjøring til skade for den vedtaket retter seg mot. Hvis feilen blir avdekket etter at underretning om vedtaket er kommet frem til tilskuddsmottaker, vil en omgjøring til skade normalt være avhengig av at vedtaket er ugyldig, jf. fvl. § 35 første ledd bokstav c.

I saker der det er blitt utbetalt for mye tilskudd grunnet en feil, vil feilen alltid «*ha virket bestemmende på vedtakets innhold*», jf. fvl. § 41. Ugyldighetsvurderingen må derfor gjøres konkret på bakgrunn av samtlige forhold i saken på bakgrunn av den ulovfestede ugyldighetslæren. Saksbehandler bør konsultere med en jurist før slik vurdering foretas.

Hvis saksbehandler kommer frem til at vedtaket kan omgjøres, skal det sendes forhåndsvarsel til parten etter fvl. § 16. I slik forhåndsvarsel skal det opplyses om følgende:

- hvilket vedtak saken gjelder
- opplysninger om at vedtaket vurderes omgjort
- bakgrunnen for omgjøringen
- konsekvenser av vedtaket, for eksempel at tilskuddet skal motregnes i fremtidige tilskuddsutbetalinger eller kreves tilbakebetalt.

Den som vedtaket gjelder skal også gis adgang til å uttale seg før vedtaket fattes. Fristen for uttalelse bør fastsettes på en slik måte at parten får tilstrekkelig med tid til å ivareta sine interesser i saken.

Både vedtak om omgjøring med hjemmel i fvl. § 35 og vedtak om tilbakebetaling etter forskriftens § 7 er enkeltvedtak. Det er knyttet klageadgang til hvert av vedtakene, og det må tilskuddsmottaker opplyses om. Som oftest gjøres disse vedtakene i samme vedtaksbrev.

Landbruksdirektoratet skal følge opp vedtak om tilbakebetaling etter gjeldende innkrevingsrutiner. Kopi av vedtaket om tilbakebetaling skal sendes til økonomikordinator i STR med opplysninger om organisasjonsnummer/personnummer til den vedtaket gjelder.

9. Til § 8 – Avkorting mv.

9.1 Første ledd

I merknadsdokumentet til forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag § 11 går det følgende frem:

«Et overordnet mål er å sikre forsvarlig forvaltning av samfunnets fellesmidler. Departementet ser det derfor som rimelig at den som klanderverdig tilegner seg høyere tilskudd enn man er berettiget til, må regne med å kunne tape på dette.

Selv om det ikke følger direkte av forskriftens ordlyd, har forvaltningen adgang til å tilbakeholde tilskudd når vilkår for avkorting foreligger (ettersom dette vil være mindre byrdefullt overfor tilskuddsmottaker). En kan tenke seg tilfeller hvor tilbakeholdelse av tilskudd kan bli aktuelt dersom noen uaktsomt har gitt feilaktige opplysninger, jf. første ledd, men de mest praktiske tilfellene vil nok knytte seg til tilfeller hvor noen driver sin virksomhet i strid med lover eller forskrifter for reindriftsnæringen, jf. annet ledd. Tilbakeholdelse av tilskuddsmidler vil da kunne iverksettes inntil regelverksbruddet opphører, og vil skape et oppfyllelsespress. Bestemmelsen kan derfor benyttes selv om tilskuddsmottaker var i god tro.

Det følger av første ledd at tilskuddet kan avkortes helt eller delvis i de tilfeller der tilskuddsmottaker uaktsomt eller forsettlig har gitt feil eller mangelfulle opplysninger i søknaden, som har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskuddet. I de tilfeller foretaket har gitt uriktige opplysninger i aktsom god tro, kan avkorting ikke finne sted. Det stilles imidlertid strenge krav til tilskuddsmottakers aktsomhet.

I henhold til annet ledd kan tilskuddet også avkortes dersom tilskuddsmottaker etter Reindriftsforvaltningens vedtak driver eller har drevet sin virksomhet i strid med lover eller forskrifter for reindriftsnæringen. Bestemmelsen har som formål å påvirke tilskuddsmottaker til å legge om til en lovlig drift samt å markere at staten ikke ønsker å støtte ulovlig virksomhet».

9.1.1 Om skyldvurdering

I denne bestemmelsen skal det blant annet foretas vurdering av skyld. Ved en slik vurdering som gjelder foretak må det foretas en identifikasjon mellom styret/daglig leder og foretaket som juridisk person. Dette betyr at det er styrets/daglig leders opptreden som får direkte juridiske konsekvenser for foretaket som helhet. Landbruksdirektoratet forholder seg til styret/daglig leder i søkers foretak, og alt styret foretar seg, binder foretaket juridisk.

9.1.2 Om simpel uaktsomhet

Simpel uaktsomhet forekommer når tilskuddsmottaker har opptrådt i strid med hva en alminnelig aktsom person i samme situasjon og stilling ville gjort. Dette er en **objektiv** vurdering. Saksbehandleren skal sette opp en norm for hva en alminnelig aktsom næringsdrivende ville ha gjort i samme situasjon, og sammenlignet handlingene til den aktuelle tilskuddsmottaker med denne normen.

I norsk rett er aktsomhetskravet skjerpet når den som mistenkes for å ha overtrådt aktsomhetsnormen, er en næringsdrivende. Det forventes blant annet at en næringsdrivende setter seg grundig inn i og holder seg oppdatert på lovverk og regler som gjelder for hans eller hennes næringsutøvelse. Dette gjelder blant annet regler om tilskudd, skatt mv. Ved vurdering av om tilskuddsmottakerens opptreden var aktsom må saksbehandler foreta en avveining av flere hensyn, også om det var uklarerheter i søknadsskjema, regelverk og lignende som kunne skape tolkningstvil hos tilskuddsmottakeren. Det må også ses hen til tidligere praksis der aktsomhetskravet er blitt vurdert.

9.1.3 Når skal bestemmelsen i § 8 første ledd brukes?

Forskriftens § 8 første ledd er en «*kan*»-bestemmelse, noe som betyr at det hører under forvaltningens frie skjønn hvorvidt bestemmelsen skal benyttes. Vurderingen skal gjøres på bakgrunn av avveining av momenter som forholdets art, hvor klanderverdig forholdet er, grad av uaktsomhet osv.

Vurderingen om hele eller deler av tilskuddet skal avkortes beror i utgangspunktet på et fritt skjønn, slik at det må foretas en konkret helhetsvurdering i hver enkelt sak. Graden av avkorting bør stige proporsjonelt med handlingens alvorlighet, men det må i tillegg også foretas vurdering av driftsøkonomiske konsekvenser for den aktuelle tilskuddsmottaker. For å ivareta likebehandling bør det ses hen til tidligere behandling av lignende saker.

9.1.4 Krav til årsakssammenheng

Når forskriften inneholder vilkåret «*[h]ar eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling*» peker dette på to ting. Det første er at utbetaling eller vedtak om utbetaling ikke må være fullbyrdet, jf. vilkåret «*ville dannet*», det vi si at det ikke faktisk må ha skjedd. For det andre er det et krav om årsakssammenheng.

Ved vurderingen om det er årsakssammenheng blir spørsmålet om innlevering av feil eller mangelfulle opplysninger **var en nødvendig betingelse for om** vedtak om utbetaling ble eller kunne blitt fattet. Dersom opplysningene ikke hadde blitt levert inn, ville eller kunne vedtaket blitt fattet uansett?

Dersom vedtaket kunne eller ville blitt fattet uavhengig av om opplysningene ble sendt inn, kan ikke tilskuddet avkortes. For eksempel, hvis søker ved en tastefeil har oppgitt feil kontonummer, noe som har medført merarbeid for Landbruksdirektoratet ved utbetaling av tilskudd, kan ikke tilskuddet avkortes med hjemmel i § 8 første ledd.

9.2 Andre ledd

Bestemmelsen oppstiller tre vilkår som alle må være oppfylt for at bestemmelsen skal komme til anvendelse:

- ✓ tilskuddsmottakerens virksomhet må være i strid med lover og regler for reindriftsnæringen
- ✓ ulovligheten må være konstatert i reindriftsmyndighetenes vedtak

- ✓ det foreligger nødvendig skyldgrad (uaktsomhet, grov uaktsomhet eller forsett).

9.2.1 Virksomhet i strid med lover og regler for reindriftsnæringen

Det er kun brudd på lover og forskrifter for reindriftsnæringen som kan begrunne tilbakehold av tilskudd og avkorting. Slik regelverk omfatter i utgangspunktet all virksomhet som reineiere driver, blant annet lover om dyrevelferd, reindrift mv. Begrensningen i ordlyden «i henhold til reindriftsmyndighetenes vedtak» peker mot at det kun er reindriftsloven og reindriftsavtalen med forskrifter som er relevant i forhold til § 8 andre ledd.

Bestemmelsen er likelydende med § 1-11 i forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag og § 15 i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag. I fraktforskriften er bestemmelsen imidlertid noe upraktisk, da de fleste søkere ikke er reineiere.

9.2.2 Vedtak om at lov eller forskrift er overtrådt

Videre må det være fattet et gyldig vedtak av reindriftsmyndighetene som konstaterer at lov/forskrift er overtrådt av tilskuddsmottaker. Da forvaltningslovens utgangspunkt er at forvaltningsvedtak kan iverksettes straks, vil ulovlig forhold i henhold til forvaltningsvedtak foreligge selv om det aktuelle vedtaket er påklaget, med mindre det er blitt gitt utsatt iverksettelse etter fvl. § 42.

Tilbakehold av tilskuddet kan kun gjøres inntil det ulovlige forholdet er rettet. Det betyr at gamle vedtak fra reindriftsmyndighetene med pålegg om retting, som er oppfylt, ikke kan tjene som grunnlag for avkorting eller tilbakehold.

Til vurdering av skyldkrav og adgang til å avkorte deler eller hele beløpet/tilbakehold av tilskuddet, vises til vurdering under § 8 første ledd

9.2.3 Andre ledd første punktum

Hvis tilskuddsmottaker har utvist simpel uaktsomhet, kan tilskuddet holdes tilbake til forholdet er rettet. For vurdering av simpel uaktsomhet vises til punkt 9.1.2. Det betyr at ved grovere skyld skal § 8 andre ledd andre punktum anvendes.

Tilskuddet skal ikke utbetales før forholdet er rettet. Bevisbyrden for dette ligger hos tilskuddsmottaker. Tilskuddsmottaker må derfor sannsynliggjøre at det ulovlige forholdet er brakt i orden, for eksempel ved å fremlegge vedtak som konstaterer dette.

9.2.4 Andre ledd andre punktum

Andre punktum forutsetter grov uaktsomhet eller forsett. Etter denne bestemmelsen vil ikke tilskuddsmottaker få en sjanse for å rette opp forholdet, da tilskuddet avkortes med en gang.

I de tilfeller der myndighetenes reaksjon er betinget av at uaktsomheten er grov, må dette vurderes særskilt. Ved grov uaktsomhet dreier det seg om et markert avvik fra alminnelig handlemåte for en alminnelig aktsom person i samme stilling og situasjon. Også dette er en **objektiv** vurdering. Vurderingen er den samme som for simpel uaktsomhet, og alle relevante momenter skal tas med.

Vurdering av forsett er en **subjektiv** vurdering. Dette betyr at forvaltningen i den enkelte sak må sannsynliggjøre at tilskuddsmottaker ved sin handling må ha ment å ville tilegne

seg en urettmessig utbetaling av tilskudd. Det må foreligge en saklig årsakssammenheng mellom handlingen og den urettmessige utbetalingen.

Etter til fvl. § 25 er det et skjerpet krav til begrunnelse ved inngripende vedtak som for eksempel vedtak om avkorting og tilbakebetaling. Det anbefales derfor at saksbehandler heller vurderer forholdet opp mot uaktsomhetskravet, ettersom dette er en objektiv vurdering.

Avgjørelse om å avkorte tilskudd er et enkeltvedtak, jf. fvl. § 2. Reglene i forvaltningslovens kap. IV-VI kommer til anvendelse.

10. Til § 9 – Innkreving av tilbakebetalings- eller avkortingsbeløp

10.1 Første ledd

Første ledd omhandler tilfeller der utbetaling har skjedd i strid med vilkårene for tilskudd. Bestemmelsen omfatter samtlige tilfeller som går inn under §§ 7 og 8, uavhengig av tilskuddsmottakerens skyld.

10.1.1 Forutsetninger for innkreving

For at tilbakebetaling skal kunne kreves, må vedtaket om innvilget tilskudd omgjøres etter fvl. § 35, se punkt 8.

10.1.2 Om motregning

Første ledd angir en selvstendig hjemmel til motregning i fremtidige tilskuddsutbetalinger. Det betyr at forvaltningen ikke trenger å gå veien om ulovfestede motregningsregler i pengekravsretten.

Likevel må vilkårene for motregning i den ulovfestede motregningslæren foreligge. Vilrårene er følgende:

- Hovedkrav (tilskuddsmottakerens krav på tilskudd) og motkrav (reindriftsmyndighetenes krav på tilbakebetaling) må bestå mellom samme parter. Det er derfor ikke anledning til å motregne tilskuddet i for eksempel tilskudd som tilskuddsmottakerens ektefelle eller datterselskap har krav på.
- Motkravet må være forfalt. Krav på tilbakebetaling forfaller etter alminnelig pengekravsrett ved at det sendes ut faktura til tilskuddsmottaker på tilbakebetaling med en betalingsfrist, og fristen oversittes. Fr dette tidspunktet er det ikke anledning til å foreta motregning.
- Frigjringstiden for hovedkravet (tiden for utbetaling av tilskudd til tilskuddsmottaker) må være kommet. Motregning kan derfor ikke foretas fr tilskuddssknaden er ferdigbehandlet.
- Motkravet må være et rettslig krav – det må være fattet et vedtak om avkorting/tilbakebetaling mv.

Generelt er det enklere å motregne fremfor å kreve et beløp tilbakebetalt. Forvaltningen slipper også kostnader med evt. inkasso og tvangsinn drivelse av krav.

Fr motregning foretas, må det alltid sendes en motregningserklring til den vedtaket om tilbakebetaling gjelder. Erklæring kan ikke sendes fr kravet på tilbakebetaling av tilskudd

er forfalt. Det betyr at Landbruksdirektoratet må først sende faktura på tilbakebetaling, og kan kun erklære motregning hvis faktura ikke blir betalt innen forfall. Beslutning om motregning er ikke enkeltvedtak og kan ikke påklages.

10.2 Andre ledd

Bakgrunnen for denne regelen er at det skal være lite attraktivt for tilskuddsmottaker å ta sjansen på å beholde et uberettiget beløp inntil det eventuelt blir krevd tilbake. Regelen søker også å forhindre at feilutbetalinger skjer, ettersom risikoen for å bli ilagt renter skal skjerpe søkers aktsomhet ved utfylling og innlevering av søknad om tilskudd.

Selv om rentefoten fastsettes på samme måte som i lov om renter ved forsinket betaling, har forskriftens § 9 annet ledd videre adgang til å kreve rente, enn forsinkelsesrentelovens hovedregel i § 2, der renter først begynner å løpe ved forfall.

10.2.1 Om aktsomhetskravet

Vilkåret «*aktsom god tro*» er et innarbeidet juridisk begrep. Vurderingen er objektiv og ligner til dels på vurderingen om en tilskuddsmottaker har opptrådt uaktsomt. Vurderingstemaet er om tilskuddsmottaker kjente eller burde kjenne til at utbetalingen av tilskuddet var urettmessig, det vil si at tilskuddsmottaker ikke hadde krav på utbetalingen.

For vurdering av simpel uaktsomhet vises til punkt 9.1.2.

I normen for hva en alminnelig aktsom representant for bedriften som bekoster frakt av rein plikter å gjøre, sees det hen til pliktene og rettighetene som fremgår av forskriften. Bedriften som bekoster frakt av rein er en profesjonell part, slik at aktsomhetskravet høynes. Det forventes blant annet at den som søker om frakttilskudd setter seg inn i og holder seg oppdatert på lovverk og regler som gjelder bedriftens næringsutøvelse. Dette gjelder regler om tilskudd, skatt, rapportering mv.

10.2.2 Om grov uaktsomhet og forsett

For vurderingen av grov uaktsomhet og forsett vises til punkt 9.2.4.

11. Til § 10 - Klageadgang

Vedtak som er fattet med hjemmel i forskriften kan påklages etter reglene i forvaltningslovens kapittel VI.

De som søker om frakttilskudd skal opplyses om klageadgang når det fattes vedtak om:

- ✓ avslag på tilskuddssøknad
- ✓ avvisning av søknad som ufullstendig eller for sent fremkommet
- ✓ avslag på grunn av manglende dokumentasjon som ikke er sendt innen tilleggsfristen
- ✓ delvis innvilgelse av søknad om tilskudd
- ✓ omgjøring av utbetalingsvedtaket
- ✓ vedtak om tilbakebetaling.

Orientering om klageadgang skal inneholde opplysninger om klagefrist og adresse hvor klagen kan sendes.

12. Sanksjonsmuligheter

I tillegg til å ta i bruk bestemmelsene om avkorting og tilbakebetaling, har Landbruksdirektoratet adgang til å anmelde straffbare forhold som er knyttet til tilskuddsutbetalingen.

Anmeldelse av straffbare forhold, som vanligvis vil være simpelt eller grovt bedrageri, foretas i samsvar med retningslinjer for anmeldelser som er utarbeidet av Landbruksdirektoratets sanksjonsforum. Retningslinjene vil bli lagt ut etter at de er blitt ferdigstilt og godkjent. Det er viktig at saker om anmeldelser behandles av en jurist.